

ENARRATIO

IN PSALMUM LXXXIV.

Sermo ad plebem.

I. DEPRECATI SUMUS Dominum Deum nostrum¹, ut ostendat nobis misericordiam suam, et salutare suum det nobis. Dictum est hoc quidem in prophetia, cum primum Psalmi isti dicerentur et scriberentur: cæterum quod attinet ad hoc tempus, jam ostendit Dominus Gentibus misericordiam suam, et dedit eis salutare suum. Ille quidem ostendit: sed multi sanari nolunt, ut videant quod ostendit. Sed quia ipse sanat oculos cordis ad videndum se; propterea cum dixisset: « Ostende nobis misericordiam » tuam, » tanquam multis cæcis dicturis: Quomodo videbimus, cum cœperit ostendere? adjunxit: « Et salutare » tuum da nobis. » Dando enim salutare suum, sanat in nobis unde possimus videre quod ostendit: non quomodo medicus homo ipse curat, ut lucem istam ostendat eis quos curaverit: et aliud est ista lux, quam demonstraturus est; aliud autem ipse medicus, qui curat oculos quibus ostendat lucem, quæ lux non est ipse. Non ergo sic Dominus Deus noster. Ipse est enim medicus, qui curat unde videre possimus, et ipse est lux quam videre possimus. Totum tamen Psalmum breviter, quantum possumus, quantum donat Dominus, pro angustia temporis attenti curamus.

¹ Vide D. Guillon, tom. xxii, pag. 4-12.

II. Titulus ejus est, « In finem filiis Core, Psalmus¹. » Finem non intelligamus, nisi quem dicit Apostolus: « Finitis enim Legis Christus ad justitiam omni credenti². » Ergo cum primo in titulo Psalmi posuit, « In finem: » direxit cor nostrum in Christum. In illum si intendamus, non errabimus: quia ipse est veritas quo festinamus, et ipse est via per quam curramus³. Quid est, « Filiis Core? » Interpretatur Core ex verbo hebræo in latinum Calvus. Ergo « Filiis Cori, » filiis calvi. Quis est iste calvus? Non ut irrideamus illum, sed ut ploremus ante illum. Nam irriserunt quidam, et a dæmonibus vastati sunt: quomodo in Regnorum libro calvum Elisæum irriserunt pueri, dicebantque post illum, « Calve, calve, » processerunt ursi de sylva, et comederunt pueros male ridentes⁴, et plangendos a parentibus suis. Significavit hoc factum prophetia quadam, futurum Dominum nostrum Jesum Christum. Ille enim a Judæis irridentibus velut calvus irrisus est, quia in Calvariæ loco crucifixus est⁵. Nos autem si in illum crediderimus, filii ipsius sumus. Nobis ergo cantatur iste Psalmus, ubi inscribitur « Filiis Core: » sumus enim filii sponsi⁶. Ille quippe sponsus, dans arrham sponsæ suæ, sanguinem suum et Spiritum sanctum, quo locupletavit nos interim in ista peregrinatione; adhuc autem servat nobis occultas divitias suas. Unde enim tale pignus dedit, quid est quod servat?

III. Itaque cantat ei Propheta in futurum, et utitur verbis quasi jam præteriti temporis; tanquam facta dicit, quæ futura erant: quia apud Deum et quod futurum est, jam factum est. Ibi ergo Propheta videbat futura nobis, jam vero facta in illius providentia et prædestinatione certissima, quomodo dicit et in illo Psalmo ubi omnes Chris-

¹ Psal. lxxxiv, 2. — ² Rom. x, 4. — ³ Joan. xiv, 6. — ⁴ 4 Reg. ii, 23, 24. — ⁵ Matth. xxvii, 31. — ⁶ Id. ix, 15.

tum agnoscunt : sic enim recitatur, tanquam Evangelium legatur : « Foderunt manus meas et pedes, dinumeraverunt omnia ossa mea : ipsi vero consideraverunt et conspexerunt me, diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem¹. » Quis non, legente lectore Psalmum, agnoscat Evangelium? Et tamen cum diceretur in Psalmo, non dictum est : Fossuri sunt manus meas et pedes; sed, « Foderunt manus meas et pedes : » nec dictum est : Dinumeraturi sunt ossa mea; sed, « Dinumeraverunt ossa mea : » nec dictum est : Divisuri sunt vestimenta mea; sed, « Diviserunt sibi vestimenta mea. » Hæc omnia quæ futura videbat Propheta, tanquam præteritaindicabat. Sic et hic, « Benedixisti, Domine, terram tuam : » tanquam jam fecerit.

IV. « Avertisti captivitatem Jacob²: » Populus ejus antiquus Jacob, populus Israël, natus de semine Abrahæ, in repromissione futurus aliquando hæres Dei. Erat quidem ergo ille populus, cui datum est Testamentum Vetus : sed in Vetere Testamento figurabatur Testamentum Novum. Illa figura erat, hæc expressio veritatis. In illa autem figura secundum quamdam prænuntiationem futurorum, data est illi populo terra quædam promissionis, in quadam regione ubi habitavit populus Judæorum : ubi est etiam Jerusalem civitas, cujus nomen omnes audivimus. Hanc ergo terram cum accepisset ille populus, ab hostibus suis vicinis circumquaque inimicantibus multas molestias patiebatur : et cum peccabat in Deum suum, dabatur in captivitatem; non ad interitum, sed ad disciplinam; non damnante patre, sed flagellante. Et cum possessa esset, liberabatur, et aliquoties captivata est et liberata est illa gens : et modo in captivitate est, et hoc pro peccato magno, quod Dominum suum crucifixit. Quid igitur secundum

¹ Psal. xxi, 17-19. — ² Id. lxxxiv, 2.

istos accipimus, quod ait : « Avertisti captivitatem Jacob? » An forte intelligimus hic aliam captivitatem, de qua omnes nos volumus liberari? Nam omnes pertinemus ad Jacob, si pertinemus ad semen Abrahæ. Hoc enim dicit Apostolus : « In Isaac vocabitur tibi semen : id est, non hi qui filii carnis, hi filii Dei, sed filii promissionis deputantur in semen¹. » Filii promissionis in semen deputantur, offendendo Deum Judæi degeneraverunt; nos promerendo Deum, de genere Abrahæ facti sumus, non pertinentes ad carnem, sed pertinentes ad fidem. Imitati enim fidem, filii facti sumus : illi autem degenerando a fide, exhæredari meruerunt. Nam, ut noveritis quia perdidit illud, quod nati erant de Abraham, cum se arroganter jactarent audiente Domino Jesu Christo, gloriantes de sanguine, et non de vita et dicerent Domino, « Nos patrem habemus Abraham : » ait illis Dominus tanquam degenerantibus : « Si filii Abrahæ estis, facta Abrahæ facite². » Si ergo illi propterea jam non filii, quia non faciebant facta Abrahæ; nos propterea filii, quia facimus facta Abrahæ. Quæ sunt facta Abrahæ quæ facimus? « Credidit autem Abraham Deo, et deputatum est illi ad justitiam³. » Ergo omnes ad Jacob pertinemus, imitantes Abrahæ fidem, qui credidit Deo, et deputatum est illi ad justitiam. Quæ est ergo illa captivitas, unde nos volumus liberari? Puto enim neminem nostrum modo esse apud Barbaros, nec aliquam gentem irruisse armatam, et captivos duxisse nos. Sed modo ostendo quamdam captivitatem, in qua gemimus, et unde nos liberari cupimus. Paulus apostolus procedat, ipse illam dicat : sit ipse speculum nostrum, ille loquatur, et nos ibi videamus. Nemo est enim qui non hic se agnoscat. Ait ergo ille beatus Apostolus, « Condelector enim legi Dei secundum interio-

¹ Rom. ix, 7, 8. — ² Joan. iii, 39. — ³ Gen. xv, 6, et Gal. iii, 6.

» rem hominem : » Intus delectat me lex Dei. « Video au-
 » tem aliam legem in membris meis, repugnantem legi men-
 » tis meæ. » Jam audisti legem, audisti pugnam; captivita-
 tem nondum audieras, audi quæ sequuntur: « Repugnantem,
 » inquit, legi mentis meæ, et captivum me ducentem in
 » lege peccati, quæ est in membris meis¹. » Agnovimus
 captivitatem : quis nostrum est qui nolit se de ista capti-
 vitate liberari? Et unde liberabitur? Quoniam hoc cantavit
 ipse Psalms futurum : « Avertisti captivitatem Jacob. »
 Cui dixit? Christo, propter « In finem, » propter filios Cere :
 ille enim avertit captivitatem Jacob. Audi et ipsum Pau-
 lum confitentem. Cum diceret se trahi captivum a lege
 in membris suis repugnante legi mentis suæ, exclamavit
 sub illa captivitate, et ait : « Infelix ego homo, quis me
 » liberabit de corpore mortis hujus? » Quæsivit quis esset,
 et statim illi occurrit, « Gratia Dei per Jesum Christum
 » Dominum nostrum². » De hac gratia Dei Propheta dicit
 huic Domino nostro Jesu Christo, « Avertisti captivitatem
 » Jacob. » Attendite captivitatem Jacob, attendite quia
 hoc est, avertisti captivitatem nostram : non liberando
 nos a Barbaris, in quos non incurrimus, sed liberando
 nos ab operibus malis, a peccatis nostris, per quæ nobis
 Satanus dominabatur. Si quis enim liberatus fuerit a pec-
 catis suis, non habet unde illi dominetur princeps pec-
 catorum.

V. Quomodo enim avertit captivitatem Jacob? Videte
 quia ista liberatio spiritalis est, videte quia intus agitur :
 « Remisisti, inquit, iniquitatem plebis tuæ, operuisti
 » omnia peccata eorum³. » Ecce unde avertit captivita-
 tem, quia remisit iniquitatem. Iniquitas tenebat capti-
 vum, remissa iniquitate liberaris. Confitere ergo te esse
 in captivitate, ut dignus sis liberari. Nam qui hostem suum

¹ Rom. vii, 22-25. — ² Ibid. — ³ Psal. LXXXIV, 3.

non intellexit, quomodo invocat liberatorem? « Operuisti
 » omnia peccata eorum¹. » Quid est, « Operuisti? » Ut
 non illa videres. Quid est, ut non illa videres? Ut non in
 illa vindicares. Noluisti videre peccata nostra : et ideo non
 vidisti, quia ipsa videre noluisti. « Operuisti omnia pec-
 » cata eorum. Sedasti omnem iram tuam; avertisti ab
 » ira indignationis tuæ². »

VI. Et quoniam de futuro ista dicuntur, quamvis verba
 præterita sonent, sequitur, et dicit : « Convertite nos, Do-
 » mine sanitatum nostrarum. » Quod modo narrabat
 quasi factum esset, quomodo orat ut fiat, nisi quia voluit
 ostendere præterita verba se in prophetia dixisse? Non-
 dum autem factum esse quod dicebat jam factum, hinc
 ostendit, quia orat ut fiat. « Convertite nos, Domine sa-
 » nitatum nostrarum : et averte iracundiam tuam a no-
 » bis³. » Non jam dudum dicebas : « Avertisti captivitatem
 » Jacob, operuisti omnia peccata eorum, sedasti omnem
 » iram tuam, aversus es ab ira indignationis tuæ? » Quo-
 modo hic, « Et averte iracundiam tuam a nobis? » Res-
 pondet tibi Propheta : Illa dico quasi facta, quia video
 futura : quia vero nondum facta sunt, oro ut veniant,
 quæ jam vidi. « Averte iracundiam tuam a nobis. »

VII. « Non in æternum irascaris nobis. » De ira Dei
 enim mortales sumus, et de ira Dei in ista terra in eges-
 tate et labore vultus nostri manducamus panem. Hoc enim
 audivit Adam, quando peccavit⁴. Et Adam ille omnes nos
 eramus, quia in Adam omnes moriuntur : quod ille au-
 divit; secutum est et nos. Non enim eramus jam nos, sed
 eramus in Adam. Ideo quidquid evenit ipsi Adam, secu-
 tum est et nos, ut moreremur : omnes quippe in illo fui-
 mus. Ea enim peccata parentum non pertinent ad filios,
 quæ faciunt parentes jam natis filiis. Jam enim nati filii

¹ Psal. LXXXIV, 4. — ² Ibid. 5. — ³ Ibid. 6. — ⁴ Gen. iii, 19.

ad se pertinent, et parentes ad se pertinent. Itaque illi qui nati sunt, si tenuerint vias parentum suorum malas, necesse est portent et merita ipsorum: si autem mutaverint se, et non fuerint imitati parentes malos, incipiunt habere meritum suum, non meritum parentum suorum. Usque adeo autem non tibi obest peccatum patris tui, si te mutaveris, ut nec ipsi patri tuo obsit, si se mutaverit. Sed jam quod accepit ad mortalitatem istam radix nostra, duxit de Adam. Quid duxit? Istam fragilitatem carnis, hoc tormentum dolorum, hanc domum paupertatis, hoc vinculum mortis, et laqueos tentationum. Portamus omnia ista in carne hac: et ira Dei est ista, quia vindicta Dei est. Sed quia futurum erat ut regeneraremur, et credendo novi efficeremur, atque in resurrectione omnis illa mortalitas absumeretur, et novitas totius hominis repararetur: « Sicut enim in Adam omnes moriuntur, sic et in » Christo omnes vivificabuntur¹: » hoc videns Propheta ait: « Non in æternum irascaris nobis, vel extendas iram » tuam a generatione in generationem. » Fuit prima generatio mortalis de ira tua, erit altera generatio immortalis de misericordia tua.

VIII. Quid ergo, hoc tibi tu præstitisti, o homo, ut quia conversus es ad Deum, mereris misericordiam ipsius; qui autem conversi non sunt, non sunt adepti misericordiam, sed invenerunt iram? Quid autem, ut convertereris, posses, nisi vocareris? Nonne ille qui te vocavit aversum, ipse præstitit ut convertereris? Noli tibi ergo arrogare nec ipsam conversionem: quia nisi te ille vocaret fugientem, non posses converti. Propterea et ipsius conversionis beneficium Deo tribuens Propheta, hoc orat, et dicit: « Deus tu convertens vivificabis nos. » Et non quasi nos ipsi nostra sponte sine misericordia tua convertimur

¹ 1 Cor. xv, 22.

te, et tu vivificabis nos: sed, « Tu convertens vivificabis » nos; » ut non solum vivificatio nostra a te sit, sed etiam ipsa conversio ut vivificemur. « Deus, tu convertens vivificabis nos: et plebs tua lætabitur in te¹. » Malo suo lætabitur in se, bono suo lætabitur in te. Quando enim voluit habere gaudia de se, invenit planctum in se. Nunc vero quia totum gaudium nostrum Deus est, qui vult securus gaudere, in illo gaudeat qui non potest perire. Quid enim, fratres mei, gaudere vultis in argento? Aut argentum perit, aut tu; et nemo scit quid prius; verumtamen illud constat, quia utrumque periturum est; quid prius, incertum est. Nam nec homo hic potest manere semper, nec argentum hic potest manere semper: sic aurum, sic vestis, sic domus, sic pecunia, sic lata prædia, sic postremo lux ista. Noli ergo velle gaudere in istis: sed gaude in illa luce, quæ non habet occasum; gaude in illa luce, quam non præcedit hesternus dies, nec sequitur crastinus. Quid est ista lux? « Ego sum, inquit, lux mundi². » Qui tibi dicit: « Ego sum lux mundi, » vocat te ad se. Cum vocat te, convertit te: cum convertit te, sanat te: cum sanaverit te, videbis conversorem tuum, cui dicitur: « Et plebs tua lætabitur in te. »

IX. « Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam³. » Hoc est quod cantavimus, et jam hinc diximus: « Ostende » nobis, Domine, misericordiam tuam; et salutare tuum » da nobis: » Salutare tuum, Christum tuum. Felix est cui ostendit Deus misericordiam suam. Ipse est qui superbi-
bire non potest, cui Deus ostendit misericordiam suam. Ostendendo enim illic misericordiam suam, persuadet illi quia quidquid boni habet ipse homo, non habet nisi ab illo, qui omne bonum nostrum est. Et cum viderit homo quidquid boni habet, non se habere a se, sed a Deo suo;

¹ Psal. lxxxiv, 7. — ² Joan. viii, 12. — ³ Psal. lxxxiv, 8.

videt quia totum quod in illo laudatur, de misericordia Dei est, non de meritis ipsius: et videndo ista non superbit, non superbiendo non extollitur, non se extollendo non cadit, non cadendo stat, stando inhæret, inhærendo manet, manendo perfruitur, et lætatur in Domino Deo suo. Erunt illi deliciae ipse qui fecit illum: et delicias ipsas nemo corrumpit, nemo interpellat, nemo aufert. Quis potens minabitur auferre? Quis vicinus malus, quis latro, quis insidiator tibi tollit Deum? Et potest tibi tollere totum quod possides corpore, non tibi tollit eum quem possides corde. Ipsa est misericordia, quam utinam Deus ostendat nobis. « Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam, et salutare tuum da nobis. » Christum tuum da nobis: in illo est enim misericordia tua. Dicamus illi et nos: Da nobis Christum tuum. Jam quidem dedit nobis Christum suum: adhuc illi tamen dicamus: Da nobis Christum tuum: quia dicimus illi: « Panem nostrum » quotidianum da nobis hodie¹. » Et quis est panis noster, nisi ipse qui dixit: « Ego sum panis vivus, qui de » cœlo descendi²? » Dicamus illi: Da nobis Christum tuum. Dedit enim nobis Christum, sed hominem: quem nobis dedit hominem, eum ipsum nobis daturus est Deum. Hominibus enim hominem dedit; quia talem illum dedit hominibus, qualis posset capi ab hominibus. Deum enim Christum nullus hominum capere poterat. Factus est hominibus homo, servavit se Deum diis. An forte arroganter dixi? Revera arroganter, nisi ipse dixisset: « Ego dixi: » Dii estis, et filii Altissimi omnes³. » Ad ipsam adoptionem renovamur, ut efficiamur filii Dei. Jam quidem sumus, sed per fidem: sumus quidem in spe, nondum sumus in re. « Spe enim salvi facti sumus, sicut dicit Apostolus: » Spes autem quæ videtur, non est spes. Quod enim vi-

¹ Matth. vi, 11. — ² Joan. vi, 41. — ³ Psal. lxxxv, 6, et Joan. x, 34.

» det quis, quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus¹. » Quid enim expectamus per patientiam, nisi videre quod credimus? Modo enim credimus quod non videmus: permanendo in eo quod credentes non videmus, merebimur videre quod credimus. Propterea Joannes in Epistola sua quid ait? « Dilectissimi, filii Dei sumus, et nondum apparuit quid » erimus². » Quis non exultet, si subito nescio cui peregrinanti et ignorantibus suum, patienti aliquam egestatem, et in ærumna et labore constituto diceretur: Filius senatoris es, pater tuus amplo patrimonio gaudet in re vestra, revoco te ad patrem tuum: quali gaudio exultaret si hoc non fallax promissor diceret? Venit ergo non fallax Apostolus Christi, et ait: Quid est quod de vobis desperatis? quid est quod vos affligitis, et mœrore conteritis? quid est quod concupiscentias vestras sequendo, in egestate istarum voluptatum conteri vultis? Habetis patrem, habetis patriam, habetis patrimonium. Quis est iste pater? « Dilectissimi, filii Dei sumus. » Quare ergo nondum videmus patrem nostrum? « Quia nondum apparuit quid » erimus. » Jam sumus, sed in spe: nam, « Quid erimus » nondum apparuit. » Et quid erimus? « Scimus, inquit, » quia cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam vide- » bimus eum sicuti est³. » Sed hoc de Patre dixit, de Filio autem Domino Jesu Christo non dixit? Et forte videndo Patrem, non Filium, erimus beati? Ipsum audi Christum: « Qui me vidit, vidit et Patrem⁴. » Cum enim unus Deus videtur, Trinitas videtur, Pater et Filius et Spiritus sanctus. Audi expressius quia ipsius Filii visio tribuet nobis beatitudinem, et nihil interest inter visionem ipsius et visionem Patris. Ipse ait in Evangelio: « Qui » diligit me, mandata mea custodit, et ego diligam illum,

¹ Rom. viii, 24, 25. — ² I Joan. iii, 2. — ³ Ibid. — ⁴ Id. xiv, 9.

» et ostendam me ipsum illi¹. » Loquebatur illis, et dicebat : « Ostendam me ipsum illi. » Quare? Non erat ipse qui loquebatur? Sed carnem caro videbat, divinitatem cor non videbat. Ad hoc autem caro carnem vidit, ut per fidem cor mundaretur, unde Deus videretur. Dictum est enim de Domino : « Fide mundans corda eorum². » Et dixit Dominus : « Beati mundo corde, quia ipsi Deum » videbunt³. » Ergo nobis promisit ostendere se nobis. Qualis est pulchritudo ejus, fratres, cogitate. Omnia ista pulchra quæ videtis, quæ amatis, ipse fecit. Si hæc pulchra sunt, quid est ipse? si hæc magna sunt, quantus est ipse? Ergo ex istis quæ hic amamus, illum magis desideremus; et contemntes ista, illum diligamus : ut ipsa dilectione per fidem cor mundemus, et mundatum cor nostrum inveniat aspectus illius. Lux quæ nobis ostendetur, sanos nos debet invenire. Hoc agit modo fides. Hoc ergo hic diximus. « Et salutare tuum da nobis : » Da nobis Christum tuum, noverimus Christum tuum, videamus Christum tuum : non quomodo illum viderunt Judæi, et crucifixerunt; sed quomodo illum vident Angeli, et gaudent.

X. « Audiam quid loquetur in me Dominus Deus⁴. » Propheta dixit. Loquebatur in illo Deus intus, et mundus faciebat illi strepitum foris. Cohibens ergo aliquantum ab strepitu mundi, et avertens se ad se, et a se in illum cujus vocem audiebat interius, quasi obturans aurem contra tumultuantem vitæ hujus inquietudinem, et contra animam corpore quod corrumpitur aggravatam, et sensum terrena inhabitatione deprimentem multa cogitantem⁵, ait : « Audiam quid loquetur in me Dominus Deus. » Et audivit, quid? « Quoniam loquetur pacem in plebem » suam. » Vox ergo Christi, vox Dei pax est, ad pacem

¹ Joan. xiv, 21. — ² Act. xv, 9. — ³ Matth. v, 8 — ⁴ Psal. lxxxiv, 9. — ⁵ Sap. ix, 15.

vocat. Eia, dicit, quicumque nondum estis in pace, amate pacem. Quid enim vobis melius de me invenire potestis quam pacem. Pax quid est? Ubi nullum bellum est. Quid est ubi nullum bellum est? Ubi nulla est contradictio, ubi nihil resistit, nihil adversum est. Videte si jam ibi sumus, videte si jam non est conflictus cum diabolo, videte si non omnes sancti et fideles cum principe dæmoniorum luctantur. Et quomodo cum illo luctantur, quem non vident? Luctantur cum concupiscentiis suis, quibus ille suggerit peccata; et non consentiendo quod suggerit, etsi non vincuntur, tamen pugnant. Nondum est ergo pax, ubi pugna est. Aut date mihi hominem qui nihil tentationis patitur in carne sua, ut possit mihi dicere quia jam pax est. Nihil quidem tentationis forte patitur in illicitis voluptatibus, saltem suggestiones ipsas patitur : vel suggeritur illi quod respuit, vel delectat unde contineat. Sed ecce jam nihil delectat illicitum : vel contra famem et sitim pugnat quotidie. Quis enim justus hinc alienus? Pugnat ergo fames et sitis, pugnat contra nos lassitudo carnis, pugnat delectatio somni, pugnat oppressio. Vigilare volumus, dormitamus : jejunare volumus, esurimus et sitimus : stare volumus, defatigamur : quærimus sedere, si et hoc diu facimus, deficimus. Quidquid nobis providerimus ad refectionem, illic rursus invenimus defectiorem. Esuris, dicit tibi aliquis. Respondes : Esurio. Pone ante te cibum, ad refectionem posuerat : persevera in eo quod posuit; certe reficere te volebas, hoc age semper; hoc agendo, in eo quod adhibueras ad refectionem, ibi invenis lassitudinem. Multum sedendo fatigatus eras, surgis, deambulando reficeris : persevera in eo quo reficeris, multum deambulando lassaris; sedere iterum quæris. Inveni mihi aliquid unde te reficias, ubi non, si perseveraveris, iterum deficias. Qualis ergo est ista pax, quam hic